

Socialdepartementet

Dnr S2024/00085

s.remissvar@regeringskansliet.se

s.hc@regeringskansliet.se

Datum 2024-04-22

Remissvar – SOU 2023:62 Narkotikautredningen - Vi kan bättre! Kunskapsbaserad narkotikapolitik med liv och hälsa i fokus.

Riksförbundet Narkotikafritt Samhälle, RNS, har bjudits in att lämna remissvar till Narkotikautredningen - Vi kan bättre! RNS välkomnar att initiativ tas för att stärka arbetet med narkotikafrågan. Narkotikaproblematiken i samhället och den starka folkliga förankringen emot narkotikans skadeverkningar för individ och samhälle utgör basen för riksförbundet sedan över 50 år tillbaka.

Vi har tagit del av utredningen och lämnar härmed våra kommentarer till de delar som främst berör vårt arbete i sammanhanget.

Våra kommentarer:

1.Mål

De senaste åren har kriminalitet knuten till narkotika och våld ökat otryggheten för medborgarna. Utöver de skador som konsumtion av narkotika förorsakar individ och anhöriga familj har vi en organiserade brottslighet som är en stor utmaning för staten att bemästra. Detta är en brottslighet som identifieras som samhällshotande enligt myndighetsgemensamma rapporter. Den organiserade brottsligheten handlar mycket om narkotika som sedan möjliggör annan brottslighet och korruption. Utan målet ett narkotikafritt samhälle skapas en otydlighet i samhällets strävan för allas rätt till drogfrihet och god hälsa. Utan den visionen skulle kriminella gäng gynnas och påverka säkerhet och trygghet i samhället.

Narkotikapolitiken består av tre delar 1) kontroll och förbud enligt FN konventionerna och inhemsk lag, 2) Förebyggande arbete samt 3) Behandling av narkotikaberoendeproblematik. Samtliga delar behöver beaktas i arbetet med åtgärder mot narkotika i samhället.

Vi vill behålla verktyg som främjar fokus på möjligheter till tidig upptäckt och tidiga in-satser.

Sverige borde kunna hämta inspiration av Storbritannien, som har en långsiktig strategi "From Harm to Hope, vilket omfattar en långsiktig och tydlig ambitionsökning inom många områden.

RNS anser att målet ett narkotikafritt samhälle bör kvarstå och kompletteras med mål att minska skadeverkningar och narkotikarelaterad dödlighet.

2. Barn och anhöriga

RNS vill särskilt belysa att barnkonventionen är lag i Sverige. Artikel 33 om barns rätt till skydd mot narkotika under uppväxten behöver efterlevas. I dag finns det barn som växer upp barn i familjer med drogproblematik varar en del kan misstänkas vara okända av myndigheterna. När en omvårdnadsperson för en minderårig är påverkad av narkotika och narkotikaklassade läkemedel är barnet utsatt.

RNS förordar att barnens perspektiv alltid kommer i första hand i sammanhang som rör droger och otrygghet.

Vi välkomnar förslaget att familjer och anhöriga till personer med drogproblematik ska få ökat samt så stödjer vi inrättandet av en stödtelefon.

3. Förebyggande arbete och samverkan

Utredningens förslag när det gäller förebyggande insatser är välkommet. Det behövs en förbättrad, evidensbaserad förebyggande verksamhet. Vi välkomnar förslaget om ett nationellt kompetenscenter. För ett framgångsrikt förebyggande arbetet behövs större kostnadsanslag än det utredningen föreslagit.

Vi anser ytterligare att arbetet för narkotikafria skolor ska ha en hög prioritet och åtgärdas via ett kompetenscenter för förebyggande arbete.

Vi välkomnar att man utvecklar nya metoder i det drogpreventiva arbetet och att man fortsätter att arbeta med de som fungerar.

4. Kriminalvården

RNS välkomnar att Kriminalvården föreslås få möjlighet att sammankalla till SIP- möten (samordnad individuell plan). En kriminalpolitik där vi också tar hand om individuella risker och behov är välkomnad av RNS. Utslussningsformen vårdvistelse och påföljden kontraktsvård torde kunna öka betydligt.

RNS anser att krav på drogfrihet under verkställighet behövs då droganvändning utgör en riskfaktor för brottslighet och återfall i brott. För att detta utfall skall bli bra behövs tydliga regler, kontroll samt ambitioner hos huvudmännen.

5. Vård och behandling

Utredningens ambitioner är att öka tillgänglighet till insatser. Detta välkomnar RNS som dock delvis gör annan analys av problemen.

Det utredningen inte belyser tillräckligt är den kända problematiken med trösklar inom vården och mellan huvudmän samt lösningar på detta. Sjukvården och psykiatrin har redan nu stora problem att ge service samt brottas med ständiga resursproblem.

Bristen på tydligt ansvar, en avsaknad av lagstiftning som för den enskilde ger tidsgränser för insatser, en bestämd minsta nivå för insatser har möjliggjort vad som kan liknas vid en humanitär katastrof där människor faller mellan stolarna.

Problematiken är i mångt och mycket en lednings- och styrningsfråga där adekvat lagstiftning och tillsyn saknas. Följaktligen förskjuts ansvaret från huvudman till enskild. RNS menar att införandet av en rättighetslagstiftning för den behandlingsbehövande bör utredas.

Den brist på samordning som finns trots att SIP införts i HSL och SoL borde istället stärkas med en lag som Gerhard Larsson-utredning 2011 föreslog. Idag är det fortfarande lätt för vårdgivare, oaktat kommun eller region, att spela "Svarte Petter" och fördröja insatser utan kritik från IVO eller annan tillsyn. Gruppen är svag och klagar sällan på detta.

RNS anser att rätten till behandling med drogfrihet som mål behöver stärkas. Det är i individens och samhällets intresse att människor rehabiliteras och kan återgå till arbete och en fungerande livsföring. Inom vården behöver tillgång till avgiftningsplatser ökas.

Boende och sociala vårdformer

Stödboendeformen utesluter behandlingsinsatser på boenden. HVB möjliggör programverksamhet och psykologiskt och socialt stöd samt större kontroll än stödboenden. För personer som omfattas av LSS utgör även boendeformer och dess brist på befogenheter risker för en redan utsatt grupp. Skyddet för denna grupp behöver stärkas.

RNS är kritisk till utredningens förslag om en ökning av lågtröskelboenden och menar att detta försvårar rehabilitering och utgör säkerhetsrisker för boende och personal.

6. Generisk narkotikaklassning

Frågan om generisk klassning ingick i direktivet för narkotikautredningen men utredningen avstår från att lägga förslag om det. Det hade varit önskvärt att utredningen hade gett förslag om generisk klassning för att påskynda möjligheten att narkotikaklassa skadliga substanser i grupp i stället för dagens narkotikaklassning substans för substans. Till fördel för dem som i blir lurade att produkter är ofarliga då de kan säljas öppet tills narkotikaklassning skett och till nackdel för dem som tjänar pengar på dessa varor på ungdomars bekostnad. Att som i dag narkotikaklassa substans för substans är ineffektivt. Flera länder i Europa inklusive närliggande Norge och Danmark har valt generisk klassning med bra resultat.

RNS vill se en utredning hur man kan införa generisk klassning av substanser.

Stockholm 22 april 2024

Jessica Vikberg

Förbundsordförande
Riksförbundet Narkotikafritt Samhälle